

Jarkko Kari*

Ehdotuksia informaatiotutkimuksen kehittämiseksi

Perusluonteisia ongelmia

Vaikka informaatiotutkimus on periaatteessa laaja, monitieteinen tieteenhaara, katson että käytännössä sen perusongelmana on tutkimus- ja opetusalueen kapeus. Mielestäni informaatiotutkimusta (Tampereen yliopistolla entistä kirjastotiedettä ja informatiikkaa) luonnehtii edelleen dokumentti- ja järjestelmäkeskeisyys sekä nykyään myös tietotekniikkavetoisuus. *Dokumenttikeskeisyys* merkitsee sitä, että alalamme suositaan tallennetussa muodossa olevan informaation käsittelyä koskevaa tutkimusta ja opetusta (ks. esim. Vakkari 1999, 28). Näin siitä huolimatta, että tutkimuksissa on yleensä havaittu suullisen viestinnän tärkeys suhteessa formaaleihin tiedonlähteisiin (esim. Kari 2001, 93; Vakkari 1999, 29). *Järjestelmäkeskeisyydellä* puolestaan tarkoitan kaikenlaisiin (ei vain perinteisen kirjasto- ja informaatiopalvelualan) informaatiiosysteemiin keskittymistä. Tällä tavalla tieteenalallamme jäävät liian helposti piiloon näiden järjestelmien ulkopuolella esiintyvät ilmiöt. Erityisesti minua ärsyttää se, että mm. omalla laitoksellamme on implisiittisesti (toisinaan jopa eksplisiittisesti) annettu *tietokoneille ja tietoverkoille* niin keskeinen rooli tiedollisessa toiminnassa, ikään kuin teknologia olisi jokin ”kaikkivoipa jumala”. Näitä kolmea näkökulmaa voidaan pitää **systemiparadigman** ilmentyminä.

Väitteeni eivät ole mitään arvailua. Keväällä 2003 kävin nimittäin läpi Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksen julkaisut (<http://www.info.uta.fi/julkaisut/>), tutkimusprojektiesittelyt (<http://www.info.uta.fi/tutkimus/>) sekä opiskelijoille suunnatut graduaiheet (ilmoitustaululla) ja proseminaariaiheet (assistentilla). Ajantaisaisen kuvan saamiseksi tein lisäksi kesällä 2003 laitoksemme tutkijoille pienimuotoisen kyselyn heidän nykyisistä tutkimusaiheistaan ja tulevasta

tutkimustarpeista. Lähinnä otsikoiden perusteella erittelin tutkimukset ja aiheet sen mukaan, sijoituvatko ne keskeisesti johonkin yllä mainitusta kolmesta kategoriasta vai eivät (Taulukko 1). Analyysi onnistui melko yksiselitteisesti, sillä rajatapauksia oli vain muutama.

Tulosten mukaan keskimäärin 71% kaikista laitoksemme tutkimusaiheista koski olennaisesti dokumentteja, informaatiojärjestelmiä ja/tai tietotekniikkaa. Systemiajattelu oli ymmärrettävistä syistä äärimmäisen voimakasta FIRE-tutkimusryhmässä, jonka kaikki projektit liittyivät käytännössä tietokoneperustaiseen tiedonhakuun ja -tallennukseen. Myös proseminaariaihelistasta (88%) ja laitoksen julkaisusarjat (86%) olivat poikkeuksellisen systeempainotteisia. Todellisuudessa ”järjestelmätutkimuksen” luvut lienevät jopa Taulukossa 1 ilmoitettuja korkeampia, koska tutkimusten otsikot eivät kertoneet kaikkea. Esimerkiksi ”The production of scientific knowledge within an institutional context: the case of medical genetics”, jonka luokittelin ”muuksi aiheeksi”, herättää epäilyjä dokumenttikeskeisyydestä.

Kun vertaa tutkimusaiheiden osuuksia julkaisujen, käynnissä olevien projektien ja ehdotettujen teemojen (jotka yhdessä edustavat ajallista jatkumoa) välillä, vaikuttaa siltä, että Tampereella systeemparadigman ote on tällä hetkellä vahvimmillaan. Onneksi toivotut tutkimusaiheet (erityisesti kyselyn osalta) kuitenkin viittaavat jonkinlaiseen pyrkimykseen kohti tasapainoisempaa tutkimuskenttää.

Minkälaisista haittava liiallisesta systeemiajattelusta voi sitten olla? *Ensinnäkin* todellisena vaarana on positivismi. Tämän katsantokannan mukaan informaatiotutkimuksen tulisi kohdistaa mielenkiintonsa ”käsin kosketeltavissa” oleviin informaatiokappaleisiin — ks. esim. Bucklandin (1991, 43-54) ”information-as-thing” — joiden avulla tiedon siirtäminen lähettäjältä (mahdollisesti välittäjän kautta) vastaanottajalle tapahtuu. Behavioristisessa diskurssissa tiedonhankinta ja -käyttö ovat ”informaatiokäyttäytymistä” (information behaviour).

*Jarkko Kari toimii tutkijana Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksella.
Email jarkko.kari@uta.fi

TAULUKKO 1. TaY*ⁿ informaatiotutkimuksen laitoksen tutkimusaiheet tutkimustyypeittäin

TUTKIMUSTYYPPI		TUTKIMUSAIHE				YHTEENSÄ	
		Dokumentit, järjestelmät tai tietotekniikka		Muu aihe		f	%
		f	%	f	%		
JULKAISTU	Pro gradut & sivututkielmat (1999-2001)	36	73	13	27	49	100
	Väitöskirjat (1999-2003)	9	75	3	25	12	100
	Laitoksen sarjoissa (1996-2003)	19	86	3	14	22	100
	Artikkelit & kirjat (1998-2000)	49	64	27	36	76	100
	Yhteensä	113	71	46	29	159	100
PROJEKTI MENEILLÄÄN	FIRE**	17	100	0	0	17	100
	REGIM***	6	75	2	25	8	100
	REGIS****	6	46	7	54	13	100
	Muu	0	0	1	100	1	100
	Kysely -03	28	85	5	15	33	100
	Yhteensä	57	79	15	21	72	100
EHDOTETTU	Proseminaari-esitysmät	69	88	9	12	78	100
	Pro gradut	54	70	23	30	77	100
	Kysely -03	43	51	41	49	84	100
	Yhteensä	166	69	73	31	239	100
KAIKKI		336	71	134	29	470	100

* Tampereen yliopisto

** Finnish Information Retrieval Expert Group

*** Research Group on Information Management

**** Research Group on Information Seeking

Toiseksi muiden tiedonlähteiden kuin dokumenttien ja tietokoneiden avulla tapahtuva tiedon hankinta, hallinta ja luominen näyttävät jääneen hunningolle. Tämä on valitettavaa, kun ottaa huomioon, että tallenteisiin pohjautuvat informaatiojärjestelmät eivät sovellu läheskään kaikenlaisiin tiedontarpeisiin. Esimerkiksi akuutin, tilannekohtaisen tiedon tai kokonaiskuvan (ks. esim. Hietaniemi 2003, 4) saaminen määrätystä asiasta jonkin informaatiojärjestelmän kautta on arvatenkin hyvin hankalaa, koska järjestelmä sisältää tavallisesti yleisemmän tason informaatiota pirstaleisena dokumenttimassana.

Kolmanneksi systeemiparadigma saattaa johtaa tietynlaiseen itsekakeskeisyyteen: informaatiojärjestelmien kehittäminen on kaikki kaikessa, eikä muulla ole niin väliä. Minusta tällainen välinelähtöisyys tuntuu melko triviaalilta lähestymistavalta elämän suurten ja/tai maailman ajankohtaisten kysymysten rinnalla. Tuntuu siltä, kuin informaatiotutkijat pyörisivät aivan omassa pikku ”hiekkalaatikossaan”, liiemmästi tiedostamatta todellisen elämän realiteetteja ja mahdollisuuksia. Kuka tällaista tutkimusta tarvitsee?

Neljänneksi systeemipainotteisuus yksipuolista informaatiotutkimuksen teoreettista ja metodologista kehitystä, käytännön sovelluksista puhumattakaan. Samalla laitosten asiantuntemus kaventuu ja yhteiskunnallinen painoarvo laskee. Tämän seurauksena ei-teknologisten innovaatioiden mahdollisuudet heikkenevät tieteenalallamme.

Viidenneksi informaatiotutkimuksen opetus voi joutua epätasapainoon järjestelmäkeskeisyyden takia. Jotain täytyy olla pielessä, kun esim. eräässä keväällä tarkastamassani Perusteiden kirjatentin korvanneessa esseessä väitettiin näin: ”Yhteiskunnan tärkeimmäksi osa-alueeksi on muotoutunut automaattiseen tietojenkäsittelyyn perustuvat informaatiojärjestelmät.” Laitokset saattavat myös houkutellessa opiskelijoiksi etupäässä teknologiasta kiinnostuneita henkilöitä, mikä puolestaan asettaisi koko tieteenalan identiteetin vaakalaudalle tulevaisuudessa henkilökunnan vaihtumisen myötä.

Kuudenneksi tietoteknisten järjestelmien korostuminen voi nostaa kovat arvot kunniaan, jolloin mm. eettiset kysymykset menettäisivät merkitystään. ”Pehmeiden” tai arkojen asioiden käsittelyn vaikeudesta on jo nähtävissä merkkejä. Henkilökohtaisen kokemukseni mukaan esim. Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksen johto torjuu sellaisia — ainakin post doc -vaiheen — tutkimusaiheita (mm. ihmisen

henkisytyteen liittyen), jotka eivät sovi yhteen osastomme teräksisen imagon kanssa. Toisinajattelun tukahduttaminen ei voi olla vaikuttamatta henkilökunnan yhteistyökykyyn.

Summa summarum: ainakin oman laitoksemme linja antaa aihetta huoleen. Mielestäni informaatiotutkimus on päässyt vinoutumaan epäterveellä tavalla langettuaan teknologisen determinismin ansaan. Nykyisellään tieteenalastamme ei pitäisi edes puhua informaatiotutkimuksena, vaan **informaatiojärjestelmätutkimuksena**, jota uhkaa sulautuminen tietojenkäsittelytieteeseen.

Mahdollisia ratkaisuja

Informaatiotutkimuksen pinnan alla kytee siis suuria ongelmia. Nämä voidaan nähdäkseni ratkaista, jos vain tahtomme ja ymmärryksemme riittävät tähän. Ihan ensimmäiseksi olisi otettava oikea suunta lunastamalla tieteenalamme lupaus, vaikka tässä nimenomaisessa katkelmassa on vielä hieman mekanistinen ja staattinen sävy:

Lähtökohdaksi on ajateltu tietoa tarvitseva ja etsivä ihminen, joka pyrkii saamaan käsille haluamansa tiedot käyttämällä sopivaa joukkoa tiedonlöytämismekanismeja. Ei siis olla kiinnostuneita erityisesti jonkin tiedon hankintaa tukevan organisaation toiminnasta, vaan siitä, miten henkilöt muodostavat toimintojaan varten tietyn tiedonhankintatapojen ja -menettelyjen kokonaisuuden ja kuinka tiedonhankintaa tukevat järjestelyt voivat helpottaa heitä tiedon löytämisessä. (Vakkari 1999, 28.)

Itse olen sitä mieltä, että avainasemassa on kokonaisvaltainen ajattelu systeemiajattelun sijaan. Holismia voidaan toteuttaa paitsi laitosten, myös esim. yksittäisten tutkimusprojektien tai kokonaisten tutkimusohjelmien tasolla. Kokonaisvaltainen näkökulma merkitsisi *ensimmäkin* luopumista talenne- ja järjestelmäkeskeisyydestä sekä teknologiapainotteisuudesta, jolloin tiedollisen toiminnan koko kirjo pääsisi ansaitusti näkyviin. Dokumentin ja tietokoneen vastapainoksi tulisi nostaa ihminen, joka on informaatiotutkimuksessa jäänyt oudosti (muiden) ”tietovälineiden” jalkoihin. Onhan valtaosa informaatiosta sentään ihmisen luomaa ja myös käyttämää. Itsemme lisäksi vain toiset yksilöt voivat todella **tietää** asioita. Perinteisten informaatiojärjestelmien rinnalle pitäisi puolestaan korottaa sellaisia katveeseen jääneitä entiteettejä, joilla on selvästi oma tiedollinen roolinsa. Tällaisia voisivat olla vaikkapa eri neuvonta- ja asiantuntijapalvelut (esim. perhesuunnitteluneuvola).

Toiseksi positivismin peikko voidaan torjua tehokkaasti kiinnittämällä entistä enemmän huomiota ihmismieleen. Informaatiotutkimuksen ei tulisi fokuoittaa informaation löytämiseen sinänsä, sillä oleellisempaan on se, saavatko ihmiset vastauksia kysymyksiinsä. Lisäksi sellaisia ilmiöitä ja prosesseja, jotka ovat henkilön ominta omaa — kuten kyvyt, identiteetti, merkityksellistäminen, arvottaminen, muistaminen, uskomisen, kehittyminen, tietoisuus/tajunta, elämämaailma/maailmankuva, elämän tarkoitus — pitäisi minusta tarkastella tieteenalallamme useammin.

Kolmanneksi meidän pitäisi hellittää siitä päänäpintymästä, että ilmiöiden teoreettinen kiinnostavuus riittää. Yhtäältä informaatiotutkimuksen tarkastelemat elämän osa-alueet tai kontekstit tulisi valita tietoisesti niin, että toimintamme tuloksilla olisi oikeasti merkitystä myös yhteiskunnalle tai jopa ihmiskunnalle. Esimerkiksi terveyden, köyhyyden, luonnon, maailmantilanteen, tulevaisuuden, vaihtoehtojen ja inhimillisen potentiaalın suhde tiedolliseen toimintaan ovat minusta tärkeitä asioita, joissa olisi kosolti selvittävää. Toisaalta ”tieteellinen viestintä ei rajoitu pelkästään tutkijayhteisön sisälle, vaan siihen osallistuvat esimerkiksi tiedehallinto, kirjastot ja joukkoviestimet sekä omalta osaltaan myös ns. suuri yleisö” (Kärki 1999, 202). Tämän logiikan mukaisesti informaatiotutkimuksen olisi laskeuduttava ”norsunluotornistaan” ja rakennettava ”siltoja” ympäröivään kulttuuriin. Niinpä kaikenlaista tarkoituksenmukaista — mm. palvelevaa, osallistuvaa, tiedotuksellista, taloudellista — yhteistyötä eri suuntiin olisi kannustettava. Tässä kohtaa kiinnittäisin huomiota esim. siihen, että tätä nykyä oma laitoksemme ”tarjoaa tutkimuspalveluja yrityksille ja julkishallinnolle” (<http://www.info.uta.fi/tutkimus/tutpalvelut.html>). Miksi yhdistykset, säätiöt ja yksityishenkilöt eivät (ainakaan eksplisiittisesti) ole oikeutettuja hyödyntämään osastomme palveluja?

Neljänneksi tutkimuksen ja opetuksen monipuolistuessa voisimme vastata paremmin niin teoreettisiin, metodologisiin kuin käytännön elämänkin haasteisiin. Laitoksemme väkeä olisi rohkaistava luovaan ajatteluun, innovatiivisuuteen ja rajojen koetteluun, niin että pääsisimme aivan tieteen eturintamaan. Voitaisiin lopultakin puhua aidosta **informaatiotutkimuksesta**, joka on etsikkoaikansa jälkeen täyttänyt oman ainutlaatuisen paikkansa tieteen suuressa mosaiikissa. Taulukko 2:ssa on yhteenvedo kehittämisehdotuksista.

Millä tavalla sitten luettelemanı kehittämisehdotukset voitaisiin operationalisoida? Aivan ensimmäisenä edellytyksenä on nähdäkseni se, että työyhteisön ilmapiiri on kunnossa. Jos pyrimme kokonaisvaltaisuuteen, silloin suvaitsevaisuus, moniarvoisuus ja uudistusmielisyys on nostettava kunniaan. Kaikista tieteenalaamme liittyvistä ilmiöistä pitää voida keskustella avoimesti ja mielekkäästi, ilman pelkoa syrjinnästä tai leimaamisesta. Tätä kautta henkilökunnan yhteishenkikin voisi nousta aivan uudennlaiselle tasolle.

Käytännön urakka voidaan aloittaa kehittämällä oman *laitoksen tutkimusstrategiaa*. Tähän olisi kirjattava sellaisia seikkoja, jotka voisivat ratkaista yllä esitettyjä ongelmia. Perimmiltään on kyse organisaation identiteetistä, päämääristä ja toimintakeinoista. Toisekseen strategiaa pitäisi täsmentää siten, että eri tutkimusalueet muodostavat heterogeenisen ja tasapainoisen kokonaisuuden. Yleisenä tavoitteena voitaisiin pitää **toimijaparadigman** mukaisen ja muun systeemiparadigman ulkopuolisen tutkimuksen lisäämistä puoleen (50%). Tällainen tutkimus ei etukäteen rajautuisi mihinkään määrättyyn tiedonlähdeyyppiin tai -järjestelmään, tai jos rajautuu, kyseinen väline ei olisi ainakaan dokumentti tai tähän pohjautuva informaatiotietojärjestelmä. Tampereen yliopistolla esittämäni prosenttiluku toteutuukin jo REGIS-tutkimusryhmässä, mutta esim. FIRE:ssä tavoite on mahdoton. Täten joko FIRE:n ja muuta systeemipainotteista tutkimusta olisi vähennettävä tai vaihtoehtoista/holistista tutkimusta olisi lisättävä.

TaY:n informaatiotutkimuksen laitoksen Web-sivuilla (<http://www.info.uta.fi/>) todetaan, että sen ”keskeisimmät tutkimusalueet ovat tiedonhaku, tiedonhankinta sekä asiakirja- ja tietohallinto”. Mikäli painopisteajattelusta halutaan *pitää kiinni*, informaatiotutkimusta pitäisi ohjata valtakunnallisesti sillä tavalla, että alan jokaisella yliopistollisella laitoksella (Oulussa, Tampereella ja Turussa) olisi omat erikoistumisalueensa ilman suurempia päällekkäisyyksiä. Tässäkin holistinen suunnittelu olisi siis paikallaan. Toisaalta jos painopisteajattelusta voidaan *luopua*, kunkin osaston kannattaisi tähdätä mahdollisimman laaja-alaiseen tutkimus- ja opetustarjontaan. Tällöin niiden erilaistuminen tapahtuisi luontevimmin maantieteellisen sijainnin perusteella. Joka tapauksessa laitoksen kaikki aktuaaliset tutkimusalueet täytyy minusta tuoda yhdessä esiin riippumatta siitä, ovatko ne keskeisessä asemassa vai eivät. Tämä on melkein pä-

TAULUKKO 2. Ehdotuksia informaatiotutkimuksen kehittämiseksi

Nykytilanne	Tavoite
tiedonlähteiden kapea kirjo.....	lähteiden koko kirjo
dokumenttikeskeisyys	formaalien ja informaalien lähteiden tasapaino
järjestelmäpainotteisuus.....	järjestelmien ja muiden ilmiöiden tasapaino
tietotekniikkavetoisuus.....	ogian ja ihmisen tasapaino
systeemiparadigma.....	kokonaisvaltainen ajattelu
positivismin vaara.....	ektiivisen ja subjektiivisen tasapaino
itsekeskeisyys.....	maailman "syleily"
tutkimuksen yksipuolisuus.....	tutkimuksen monipuolisuus
opetuksen epätasapaino.....	opetuksen tasapaino
kovat arvot.....	kovien ja pehmeiden arvojen tasapaino
materialismi.....	materialismin ja humanismin tasapaino
konservatiivisuus.....	innovatiivisuus
informaatio.....	informaation, tietämisen ja toiminnan tasapaino
informaation muoto.....	informaation muodon ja sisällön tasapaino
informaatiojärjestelmätutkimus.....	informaatiotutkimus
epäselvät tavoitteet.....	selvät tavoitteet

ainoa keino saada jonkinlainen kokonaiskäsitys osastolla tehtävästä tutkimuksesta, mikä taas on hyvinkin tärkeää vaikkapa tulevaisuuden suunnittelun kannalta.

Laajojen teemojen tasolla liikkuva tutkimusstrategia on kuitenkin niin ylimalkainen, että sillä ei vielä pitkälle pötkitä. Sitä vastoin jos tutkimusaihepiirit yksilöitäisiin lähes samalla tarkkuudella kuin opetussuunnitelman kurssit, strategiasta olisi uskoakseni paljon enemmän hyötyä laitoksen toiminnalle. Niin, jos meillä kerran on opetussuunnitelma, miksei meillä voisi yhtä hyvin olla myös kollektiivinen, koko laitoksen kattava tutkimussuunnitelma? Tällainen olisi suhteellisen helposti toteutettavissa vaikkapa virtuaalisen aivoriihen avulla; lopputuloksena voisi olla jonkinlainen käsittekartta.

Laitoksen tutkimussuunnitelmassa olisi kaksi osaa: nykyisyys ja tulevaisuus. *Nykyhetken* osi-

ossa — tässä voisi oikeastaan puhua tutkimusohjelmasta (vrt. opetusohjelma) — olisi perustiedot organisaatiossa meneillään olevista tai puolen vuoden sisällä alkavista väitöskirja- sekä post doc -tutkimuksista: tutkimuksen nimi tai aihepiiri, tekijä(t), kohdeilmiö(t) (liittyen informaatioon) ja konteksti(t)/elämänalue(et). *Tulevaisuuden* visio ei olisi faktuaalinen eikä välttämättä edes todennäköinen, vaan pikemminkin mielikuvituksellinen hahmotelma siitä, mitä aihealueita laitoksen tutkijat ja opettajat tahtoisivat tutkittavan osastolla esim. seuraavan kahden vuoden aikana. Toivotuista tutkimusaiheista ilmoitettaisiin kohdeilmiö(t) ja/ tai konteksti(t). Kontekstien keksimisessä ja perustelemisessä olisivat oivana apuna sellaiset tutkimusjulkaisut, joissa käsitellään ihmisten tärkeimpinä pitämiä kysymyksiä nykymaailmassa. Toisaalta tiedotusvälineitä seuraamalla ja muutenkin ympäristöä tarkkailemalla saattaa

päästä ajankohtaisten/uusien/erikoisten ilmiöiden ja näkökulmien jäljille.

Oleellista kollektiivisessa tutkimussuunnitelmassa olisi se, että kaikkien laitoksella tutkimusta tekevien ja suunnittelevien henkilökunnan jäsenten ääni pääsee kuuluville, tarvittaessa anonyyminä. Kaikki laillisesti lähestyttävissä olevat tutkimusaiheet, jotka voisivat kuulua tieteenhaaramme piiriin, olisivat sallittuja. Käsittekartassa samankaltaiset aiheet voitaisiin ryhmittää yhteisen alueen sisään, ja erilaisten aihepiirien väliset suhteet olisivat ilmaistavissa viivoin. Mielenkiintoista olisi myös verrata tutkimussuunnitelman nykyisyys- ja tulevaisuuslohkoja keskenään. Lisäksi tulevaisuuden skenaariota pitäisi tarkastella kokonaisvaltaisuuden perspektiivistä, ettei siitä tule liian yksipuolinen. Näiden analyysien pohjalta olisi mahdollista miettiä, millä tavalla nykytilanteesta päästäisiin tavoitteisimme. Näin ollen tutkimussuunnitelman valmistuttua pidettäisiin lopuksi yhteinen laitospalaveri, jossa katsottaisiin luonnosta kokonaisuutena ja pohditaisiin sen seuraamuksia.

Laitoksen tutkimussuunnitelma päivitetäisiin yhdessä vuosittain — mieluiten ehkä syksyllä, kun opetuksen suunnittelu on jo hoidettu — joten se pysyisi ajan tasalla. Suunnitelman tulisi olla näkyvästi esillä mm. laitoksen ilmoitustaululla ja WWW-sivustolla, jotta siitä olisi konkreettista hyötyä tutkijoille. Itse asiassa ilmoitustaululle voisi varata kokonaan oman osastonsa tutkimuksen kehittämistä varten. Siinä olisi keskeisessä asemassa työyhteisön laatima tutkimussuunnitelma, jonka ympärille voisi kyseisen vuoden aikana kiinnittää lehtileikkeitä yms. merkittävistä tutkimusaiheista ja -uudistuksista. Hankkeen toimivuuden varmistamiseksi tutkimustarpeiden kartoittamiseen ja tutkimussuunnitelman ylläpitämiseen lienee parasta nimittää joku laitoksen henkilöstöön kuuluva, tai sitä varten voitaisiin jopa perustaa tutkimussuunnitelmatyöryhmä (TUTSU) opetus-suunnitelmatyöryhmän (OPSU) tapaan.

Kollektiivinen tutkimussuunnitelma ei olisi sitova, mutta se varmasti edistäisi tietoisempaa ja holistisempaa tutkimuksen suuntaamista ja tutkimusyhteistyötä, myös opinnäytetöiden saralla. Vapaan, yhteisen ideoinnin avulla luotaisiin myös edellytyksiä laajentaa ja tasapainottaa informaatiotutkimuksen kenttää. Jotain samantapaista voisi myöhemmin kokeilla myös opetuksen puolella, jos tutkimussuunnitelma osoittautuu toimivaksi välineeksi.

Toinen varteenotettava keino informaatiotutkimuksen kokonaisvaltaistamiseksi on perustaa **kansainvälisiä tutkimusohjelmia**, jotka kohdentuvat laiminlyötyihin tai uusiin aihepiireihin. Tässä lähestymistavassa on mm. se etu, että siinä päästään suoraan käsiksi ”ensiapua” kaipaaviin ongelmiin. Itse olen parin kollegan kanssa perustamassa informaatiotutkimuksen alueelle kontekstuaalista tutkimusohjelmaa työnimellä ”Elämän korkeamat asiat” (Higher things in life). Sille avattaneen ensi vuonna (2004) oma WWW-sivustonsa, mutta tällä välin kiinnostuneet saavat kysellä minulta lisätietoja.

Ennakoitavia esteitä

Informaatiotutkimuksen kokonaisvaltaistamisen tiellä on epäilemättä esteitä. *Ensimmäiseksi* monet kollegani vaikuttavat olevan niin kiireisiä, ettei heillä mahdollisesti ole aikaa miettiä nykyisiä työtehtäviään suurempia asioita. *Toiseksi* ehdottamani tutkimusstrategiamalli saattaa kohdata muutosvastarintaa laitoksen väen keskuudessa. *Kolmanneksi* rahoituksen saaminen holistiselle toiminnalle voi olla ongelmallista. Näiden esteiden voittamisessa riittää haastetta!

Hyväksytty julkaistavaksi 17.1.2004.

Lähteet

- Buckland, Michael (1991). *Information and information systems*. New York: Praeger.
- Hietaniemi, Tuija (2003). *Tieto, valta ja strategia: Tiedustelu ja toimintaympäristö suomalaisessa lainvalvonnassa 1950-2010 [esitelmä]*. —REGIS-seminaari 8.5.2003. Tampere.
- Kari, Jarkko (2001). *Information seeking and interest in the paranormal: Towards a process model of information action [väitöskirja]*. —Acta Universitatis Tamperensis 826. Tampere: University of Tampere. —Myös Acta Electronica Universitatis Tamperensis 118, URL: <http://acta.uta.fi/teos.phtml?5557> (10.11.2003)
- Kärki, Riitta (1999). *Tieteellisen viestinnän tutkimus*. —Tiedon tie: Johdatus informaatiotutkimukseen (toim. Ilkka Mäkinen), s. 201-228. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Vakkari, Pertti (1999). *Tiedonhankinnan tukeminen ja informaatiotutkimus*. —Tiedon tie: Johdatus informaatiotutkimukseen (toim. Ilkka Mäkinen), s. 9-31. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.